

tantárgy), mely a neveléstörténeti tan-
könyveket, segédkönyveket, tanterveket
és módszertani útmutatókat foglalja ren-
szerbe, arra lehet következtetni, hogy az
Októberi Forradalom óta a pedagógiatör-
ténét központi helyet foglalt el a nevelő-
képzésben. Már 1918-ban kiadtak pedagó-
giatörténeti kézikönyvet (ЕЛЖНИКІЯ К.:
Взлаток а nevelés történetéből, Petrográd
1918. 19. kiadás), s a neveléstörténet taní-
tását és tanulását bőséges, 5-600 oldalas
szemelvénygyűjteményekkel segítették a
30-as években. Figyelemre méltó, hogy a
tantervekhez rendszerint módszertani út-
mutatók is készültek, s a neveléstörténet
több neves kutatója foglalkozott a neve-
léstörténet előadásának módszertanával
(pl. GOLANT, KONSZTANTYINOV profesz-
sorok, SABAJEVA és mások). A szovjet
közoktatás-, iskola- és pedagógiatörténet
(V. és VII. fejezetek) hatalmas anyagát
magában foglaló részből a MAKARENKO-
bibliográfiát kell külön megemlíteni, me-
lyet a magyar MAKARENKO-kutatók is
bizonyára örömmel üdvözölnek. Kár azon-
ban, hogy legalább jelentősebb munkáinak
és harcos cikkeinek megjelenési évét nem

közi az útmutató, és így járatlanabb olva-
só úgy vélheti, hogy MAKARENKO életében
semmi nem jelent meg tőle.

Végül még néhány szót a népi demokra-
tikus országok művelődésügyét ismertető
anyagról, illetőleg a Magyar Népköztár-
saság nevelésügyét tárgyaló cikkekről.
Néhány rövid látogatás alkalmával ké-
szült útjegyzeten és magyar közéleti szem-
élyek nyilatkozataim kívül láthatóan
semmi sem áll a szovjet kutatók rendelkezé-
zésére. Holott aki járt a Szovjetunióban,
tapasztalhatta, hogy milyen őszinte, meleg
érdeklődés él a szovjet pedagógusokban
népünk, ifjúságunk, kultúránk iránt. Ille-
tékes szerveknek el kellene gondolkoznok
pedagógiai életünk múltjának és jelenének
hatékonyabb megismertetése, a kölcsönös
pedagógiai anyag- és adatszolgáltatásunk
újtjainak kiépítése felett. A másik gondo-
lat, amely önkéntelenül is felmerül az új
szovjet neveléstörténeti bibliográfia láttán,
hogy nem volna-e időserű legalább hozzá-
fogni egy magyar neveléstörténeti biblio-
gráfia elkészítéséhez, illetőleg kiadásához?

SZÉKELY ENDRÉNÉ

MONUMENTA PAEDAGOGICA

Herausgegeben von der Kommission für
deutsche Erziehungs- und Schulgeschichte
der Deutschen Akademie der Wissen-
schaften zu Berlin. Band I. HELMUT
KÖNIG: Zur Geschichte der Nationalerzie-
hung in Deutschland. — Akademie Verlag.
Berlin, 1960. 508 l. (Mon. Paed. kiadja a
berlini Német Tudományos Akadémia
német nevelés- és iskolatörténeti bizottsá-
ga. I. kötet. H. K.: A németországi
nemzeti nevelés történetéből.)

A német Tudományos Akadémia Robert
ALT professzor elnökségével működő neve-
léstörténeti bizottsága — régi hagyomá-
nyokat folytatva — neveléstörténeti for-
rás-sorozat kiadását kezdte meg. A sorozat
első kötetét Dr. Helmut KÖNIG professzor
állította össze a német nemzeti nevelésnek
a XVIII. század utolsó harmadára vonat-
kozó legfontosabb dokumentumaiból.

A Monumenta-sorozat felújításával az
akadémiai bizottság a régi német nevelés-
és iskolatörténeti bizottság hagyományait
fejleszti tovább, amely e sorozat keretében
1800-ig adta közre a német neveléstörté-
net legfontosabb forrásait. Az új sorozat
ott folytatja, ahol a régi abbahagyta;
forrásközlési keretei napjainkig terjednek,
különös figyelmet szentelve a munkásmoz-
galom neveléstörténeti dokumentumainak
és a proletárgyerekek iskolázási körü-
lményeire vonatkozó anyagoknak.

Az új Monumenta-sorozat — a régivel
ellentétben — nem szorítkozik kizárólag
hazai érdekeségű forrásanyagok közlésére,
hanem egyetemes neveléstörténeti szem-
pontokat is érvényre juttat. Ezzel kapcsola-
tban a sorozatot gondozó akadémiai
neveléstörténeti bizottság felhívja a neve-
léstörténészek és a pedagógusok széles
táborát, hogy ötleteikkel, kívánságaikkal
segítsék elő a Monumenta témakörének
kiszélesítését, olyan anyagok közreadását,
amelyek előmozdítják a sorozat céljának
elérését: a pedagógiai tudomány fejlesz-
tését és ezzel együtt a német iskolaügy
előrehaladását.

Nem véletlen, hogy éppen 1960-ban, a
közoktatási reform megindulásának esz-
tendejében látott napvilágot a Monumenta
első kötete.

Az előszóban olvassuk: „Azok a sokréttű
feladatok, amelyek a szocialista iskola fel-
építésével kapcsolatban jelentkeznek, sok-
kal érthetőbbekké válnak és sikeresebben
megoldhatók, ha beható történeti vizsgálá-
tok járulnak pedagógiai munkánk elméleti
megalapozásához. A múltbeli pedagógiai
nézetek, követelések és intézmények vizs-
gálata és kritikai bemutatása hozzásegít
bennünket fontos pedagógiai törvényszerű-
ségek felfedezéséhez és jelenlegi pedagógiai
és iskolapolitikai törekvéseink történeti
szükségyszerűségének bizonyításához. Is-

mertessék meg velünk azokat a tapasztalatokat, amelyeket egy nép átfogóbb és jobb neveléséért vívott harcban szereztek elődeink, és tanítsanak meg bennünket arra, hogy a múltbeli haladó pedagógiának ezeket az eredményeit ésszerűen alkalmazva köznevelésünket a mi társadalmi igényeinknek megfelelően fejlesszük tovább”.

A fentiekben kifejtett elveket tükrözi a Monumenta első kötetének témaválasztása, amely, bár látszatra korban távoleső, de napjainkban különösen időszerű problémakör, a XVIII. század végi német nemzeti nevelés gazdag anyagába nyújt betekintést.

Hogy mi teszi különösen időszerűvé a német nemzeti nevelés múltja e fontos szakaszának feltárását, arra a kötet bevezetése utal: a jelenlegi politikai helyzet, Németország kettéosztottsága indokolja, hogy előtérbe kerüljön ez a kérdés. „Amíg Németország keleti részén a Német Demokratikus Köztársaságban a nemzeti neveléssel kapcsolatos leghaladóbb múltbeli gondolatok régen valósággá váltak, és ezen a területen is tudatosan tartjuk ébren és fejlesztjük tovább a haladó hagyományokat, meg kell állapítanunk, hogy Nyugat-Németországban a nacionalista és sovinszta nevelés legreakciósabb oldalai mindinkább a haladó törekvések fölé kerekednek. Ott a nevelés ismét olyan útra tért, amely az egyes ember számára csak tömegsírral végződhet, és a német nemzetet a megsemmisülésbe viszi.”

A német nemzeti nevelés haladó hagyományainak közreadásával nemcsak a jelenlegi helyzet jobb megértését kívánják előmozdítani, hanem a múltbeli történetírás által tudatosan elhallgatott vagy félremagyarázott haladó gondolatok bemutatása és a nemzeti nevelés reakciós oldalának leleplezése segítségével minden igaz nemzeti érzésű német pedagógus kezébe fegyvert akarnak adni azokkal a reakciós pedagógiai irányzatokkal szemben, amelyek nyugatról Németország létét veszélyeztetik.

Magas szintű tudományos igényesség, a marxista módszer következetes alkalmazása, alapos forráskutatás, az eredeti források tisztelete jellemzi a Monumenta első kötetét (amelynek részletes ismertetésére még visszatérünk). Ez indokolja, hogy várakozással és érdeklődéssel tekintünk a következők elé is. Már sajtó alatt van, még 1961-ben megjelenik a második kötet: „Gyári iskolák Szászországban”, a fiatalon elhunyt neveléstörténész, Horst LEHNERT munkája.

Amikor őszinte örömmel köszöntjük a Német Tudományos Akadémia Nevelés- és iskolatörténeti bizottságának e jelentős kezdeményezését, ezt abban a meggyőződésben tesszük, hogy a Monumenta a német fejlődésben — a német nép jobb jövőjéért vívott harcában vállalt sajátos feladataival együtt, azokkal szoros egységben — szolgálja majd a marxista, egyetemes neveléstörténetírás fejlődését.

FÖLDES ÉVA

THE YEARBOOK OF EDUCATION

London; Evans Brothers.

1958. The Secondary School Curriculum, 544 l.

1959. Higher Education, 520 l.

1960. Communication Media and the School, 592 l.

A *Yearbook of Education* címen angol nyelven megjelenő évkönyv 1932 óta forrásmunkája az összehasonlító pedagógiának. A londoni egyetem neveléstudományi intézete kiadványaként indult meg, és 9 kötet (évfolyam) látott napvilágot a második világháborúig: 1940-től 7 éves szünet következik, majd 1948-ban és ettől kezdve minden évben újból rendszeresen megszerkesztik. 1953-tól kezdve a kiadvány szerkesztésében részt vesz a new yorki Columbia egyetem pedagógiai és tanárképző intézete is. Az azóta megjelent 8 kötet tehát angol-amerikai közös vállalkozás terméke.

A kiadvány célja a tájékozódás és tájékoztatás, a világ nevelésügyének a kölcsönös tájékoztatás útján való előbbre vitele. A szerkesztők úgy járnak el, hogy évről évre kiszemelnek egy időszerű és általánosnak látszó problémát a kötet tárgyául, és ennek egyes oldalait a különböző államokban jelentkező alakjukban mutattatják be az egyes államok egy-egy illetékes pedagógusával. A szerkesztés láthatóan olyan adatszerűen pontos, egy-egy helyzet lényeges jegyeit kiemelő leírásokat és áttekintéseket részesít előnyben, melyekben — és ez talán a leglényegesebb eltérés a *Yearbook* és az Unesco-kiadványok között — a szerző értékelése, kritikai észrevételei is kifejezésre juthatnak.

Az a tény, hogy angolszász összeállításról van szó, bizonyos súlypontokat eleve kialakít: ilyenek az angliai és az állam-